

COLLECTION

Innovation, integration and modern
problems in the scientific activities of young
researchers and students: theory and
practice

www.d-pressa.com

31
MARCH

Jizzakh, Uzbekistan

MINISTRY OF HIGHER EDUCATION, SCIENCE AND INNOVATION OF
THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

JIZZAKH BRANCH OF THE NATIONAL UNIVERSITY OF UZBEKISTAN
NAMED AFTER MIRZO ULUGBEK

SCIENTIFIC JOURNAL OF SCIENCE TECHNOLOGY & DIGITAL FINANCE
JOURNAL OF INTERNATIONAL SCIENCE NETWORKS

Innovation, integration and modern problems in the scientific activities of young
researchers and students: theory and practice collection of materials of the
international scientific and practical conference on the topic

(March 31, 2026)

Jizzakh-2026

Innovation, integration and modern problems in the scientific activities of young researchers and students: theory and practice – Jizzakh: Department of economics and tourism of Jizzakh branch of the national university of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, March 31, 2026, 1001 pp.

Editors in charge: Ass.prof. Soy M.P.

In the collection of materials of the conference, the role and role of Science, Education and production in the era of globalization, the pressing problems of the issues of interaction of these processes, feedback on their solutions were presented by mature specialists of the field.

In addition, research on the scientific and practical topic, carried out in the economics, Exact Sciences, Natural Sciences and socio-humanities during the globalization period, information is presented in the scientific and practical fields, which includes the latest innovative technologies in the fields of production.

It can be argued that this collection is one of the specific intersections of current thoughts and innovative ideas of the world of science. This scientific and practical conference was actively attended by professors and scientific researchers engaged in scientific research in Uzbekistan and foreign countries. In increasing the position of the scientific and practical conference, the professors and teachers of domestic and foreign higher educational institutions made a significant contribution.

Professors and teachers of foreign higher educational institutions who actively participated in the work of the conference made a worthy contribution to the high level of interaction with scientists of our country. The processes of international cooperation with foreign countries and exchange with them in the field of Science in the era of globalization have a positive effect on the development of Higher Education, the fields of Science and production. The materials of this conference are special in that they include a wide range of research, from theoretical developments to practical solutions, demonstrating the diversity of approaches and directions in this area.

In conclusion, it should be noted that this scientific and practical conference will be a very useful collection for everyone who is interested in modern research in the fields of further development of Higher Education, Science, Education and production in the era of globalization. The authors are responsible for the content and quality of the articles and abstracts included in the collection.

IQTISODIYOTNING TSIKLLIGI VA MAKROIQTISODIY BARQARORLIK: NAZARIYA, DALILLAR VA SIYOSAT

Umarova Marjona

O'zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali 233-24-guruh talabasi

Annotatsiya. Iqtisodiy tsikliklik makroiqtisodiyotdagi eng doimiy va qiyin hodisalardan biridir. Biznes tsikllari - kengayish va qisqarish bilan tavsiflangan iqtisodiy faoliyatning tebranishlari - asrlar davomida iqtisodiy siyosat va nazariy nutqni shakllantirgan. Ushbu maqolada iqtisodiy tsikllarning tabiati, ularning sabablari va oqibatlarini hamda siyosatchilar tomonidan makroiqtisodiy barqarorlikni saqlash uchun qo'llaniladigan strategiyalar ko'rib chiqiladi. Tarixiy naqshlarni, nazariy asoslarni va empirik dalillarni tahlil qilish orqali biz tsikliklik bozor iqtisodiyotiga xos xususiyat bo'lsa-da, samarali siyosat aralashuvi o'zgaruvchanlikni yumshatib, barqaror o'sishni ta'minlashi mumkinligini ko'rsatamiz. Maqola zamonaviy muammolar, jumladan, globallashuv, texnologik buzilishlar va iqlim o'zgarishining makroiqtisodiy barqarorlik uchun oqibatlarini baholash bilan yakunlanadi.

Kalit so'zlar: Makroiqtisodiy barqarorlik, Pul-kredit siyosati, Fiskal siyosat, Moliyaviy barqarorlik, Global moliyaviy inqiroz, Keynes iqtisodining asosiy talab nazariyasi, Haqiqiy biznes tsikli nazariyasi.

Kirish

Iqtisodiy faoliyatning ritmi - uning pasayish va oqimlari, uning ko'tarilish va qisqarish davrlari - makroiqtisodiy tarixning markaziy hikoyasini tashkil qiladi. 17-asr Gollandiyadagi lolalar maniyasidan 2008-2009 yillardagi Global moliyaviy inqiroz gacha iqtisodlar oddiy tushuntirishga to'g'ri kelmaydigan, ammo tizimli tushunishni talab qiladigan tez-tez ko'tarilish va pasayish shakllarini boshdan kechirdi. Iqtisodiy tsikliklik deganda, odatda, real yalpi ichki mahsulot (YaIM), bandlik, sanoat ishlab chiqarishi va boshqa makroiqtisodiy ko'rsatkichlar o'zgarishi bilan o'lchanadigan, yalpi iqtisodiy faoliyatning takrorlanuvchi, lekin davriy bo'lmasa-da, tebranishlari tushuniladi.

Makroiqtisodiy barqarorlik, aksincha, barqaror o'sish, narxlar barqarorligi va to'liq bandlikni ta'minlashda ushbu tebranishlarning amplitudasi va chastotasini minimallashtirish siyosatining maqsadini ifodalaydi. Ushbu ikki tushuncha o'rtasidagi ziddiyat - iqtisodiyotlarning aylanishga bo'lgan tabiiy tendentsiyasi va insonning barqaror farovonlikka intilishi - zamonaviy makroiqtisodiy nazariya va siyosatning asosini tashkil qiladi.

Iqtisodiy tsikliklikni tushunishning ahamiyati akademik qiziqishdan tashqariga chiqadi. Iqtisodiy tanazzulning insoniy xarajatlari - ishsizlik, qashshoqlik, ijtimoiy tartibsizliklar - sezilarli va uzoq davom etadi. Cerra va Saxena (2008) tomonidan olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, turg'unlik davrida ishlab chiqarish yo'qotishlari ko'pincha doimiy bo'lib, iqtisodlar tabiiy ravishda o'sish

tendentsiyalariga qaytadi, degan an'anaviy qarashga qarshi. Xuddi shunday, iqtisodiy beqarorlikning ijtimoiy va psixologik xarajatlari, jumladan, o'lim ko'rsatkichlarining oshishi, jinoyatchilik va siyosiy ekstremizm barqarorlashtirish siyosatining samarali zarurligini ta'kidlaydi.

Ushbu maqolada iqtisodiy tsikliklik va makroiqtisodiy barqarorlik har tomonlama tahlil qilinadi. 2-bo'lim klassik nuqtai nazardan zamonaviy dinamik stokastik umumiy muvozanat modellarigacha bo'lgan biznes tsikli nazariyasining tarixiy evolyutsiyasini ko'rib chiqadi. 3-bo'limda vaqt va makon bo'yicha biznes sikllarining empirik qonuniyatlari ko'rib chiqiladi. 4-bo'limda makroiqtisodiy barqarorlashtirish uchun mavjud siyosat vositalari, shu jumladan pul-kredit va fiskal siyosat tahlil qilinadi. 5-bo'lim barqarorlik uchun zamonaviy muammolar, jumladan, moliyaviy beqarorlik, globallashuv va tarkibiy o'zgarishlarni ko'rib chiqadi. 6-bo'lim tobora murakkablashib borayotgan global iqtisodiyotda makroiqtisodiy barqarorlikning kelajagi haqida fikr yuritish bilan yakunlanadi.

Iqtisodiy sikllikning nazariy asoslari

Klassik va neoklassik istiqbollari

Biznes tsikli nazariyasining intellektual tarixi iqtisodiy metodologiya va mafkuradagi kengroq o'zgarishlarni aks ettiradi. 18-asr va 19-asr boshlarida yozgan klassik iqtisodchilar, odatda, bozor iqtisodiyotini o'z-o'zini tartibga soluvchi tizimlar sifatida qaragan, ular tabiiy ravishda to'liq bandlik muvozanatiga intiladi. Adam Smitning "ko'rinmas qo'l" metaforasi markazlashtirilmagan bozorni muvofiqlashtirish resurslarni optimal natijalardan tizimli ravishda chetga chiqmasdan samarali taqsimlashini taklif qildi.

Biroq, 19-asrning takroriy moliyaviy vahima va tushkunliklari, ayniqsa, 1873-1879 yillardagi Uzoq depressiya va 1893 yildagi vahima - bu ishonchli nuqtai nazarga qarshi chiqdi. Klement Juglar (1862) kabi iqtisodchilar kreditning kengayishi va qisqarishi bilan bog'liq taxminan 7-11 yillik tsikllarni aniqladilar, Nikolay Kondratyev (1925) esa texnologik innovatsiyalar va kapital to'planishi bilan bog'liq bo'lgan 40-60 yillik uzoqroq "to'lqinlar" mavjudligini taklif qildilar.

20-asr boshidagi neoklassik sintez marjinalistik qiymat nazariyasini makroiqtisodiy hodisalar bilan uyg'unlashtirishga harakat qildi. Irving Fisherning qarzdorlik va deflyatsiya nazariyasi (1933) tushkunlikni keltirib chiqarishda ortiqcha qarzdorlik va deflyatsion spirallarning rolini ta'kidlagan bo'lsa, Uesli Mitchell (1913) Milliy Iqtisodiy Tadqiqotlar Byurosi (NBER) orqali biznes tsikllarini empirik o'rganishga kashshof bo'lgan. Mitchellning institutsional yondashuvi tsikllarni bir sababli tushuntirishlar emas, balki bir nechta iqtisodiy jarayonlarning o'zaro ta'siridan kelib chiqadigan murakkab hodisalar sifatida ko'rib chiqdi.

Keyns inqilobi va talab nazariyalari

1930-yillardagi Buyuk Depressiya biznes tsikli nazariyasini tubdan o'zgartirdi. Ushbu davrda ishsizlikning kattaligi va davom etishi ish haqining moslashuvchanligi mehnat bozorini tozalashni ta'minlaydi degan klassik taxminga zid edi. Jon Meynard Keynsning "Bandlik, foiz va pulning umumiy nazariyasi" (1936) iqtisodlarning to'liq bandlik muvozanati tuzog'iga tushib qolishini tushuntiruvchi nazariy asosni taqdim etdi.

Keyns iqtisodiy tebranishlarning asosiy manbai sifatida yalpi talab etishmovchiligini aniqladi. Uning doirasida, o'zgaruvchan "hayvon ruhlari" va noaniq umidlar tomonidan boshqariladigan sarmoyaviy qarorlar, ayniqsa, beqarorlikka moyil edi. Investitsiyalar pasayganda, multiplikator effektlari dastlabki zarbani kuchaytirdi, bu iste'molning qisqarishiga va ishlab chiqarishning yanada pasayishiga olib keldi. Likvidlikni afzal ko'rish nazariyasi nega pul-kredit siyosati chuqur turg'unlik davrida samarasiz bo'lishi mumkinligini tushuntirdi - "likvidlik tuzog'i" - bu faol fiskal aralashuvni talab qiladi.

Keyns inqilobi makroiqtisodiy barqarorlikni davlatning qonuniy va zarur funksiyasi sifatida belgilab berdi. Fillips egri chizig'i (Phillips, 1958), inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi barqaror muvozanatni ko'rsatib, siyosat tanlash menyusini taqdim etdi va talabni boshqarish iqtisodiyotni nozik sozlashi mumkinligini taklif qildi. Hiks (1937) va Modigliani (1944) tomonidan Keynes va neoklassik elementlarning sintezi makroiqtisodiy pedagogika va siyosat tahlilida o'nlab yillar davomida hukmronlik qilgan IS-LM tizimini yaratdi.

2.3 Monetaristik va real biznes tsikli tanqidlari

1970-yillardagi stagflyatsiya - bir vaqtning o'zida yuqori inflyatsiya va ishsizlik - Keynsning konsensusiga qarshi chiqdi va muqobil nazariy yondashuvlarni keltirib chiqardi. Milton Fridmanning monetaristik tanqidi (1968) siklik beqarorlikni keltirib chiqarishda pul-kredit siyosatidagi xatolarning rolini ta'kidladi. Tabiiy stavka gipotezasi ishsizlikni tarkibiy darajadan past darajada ushlab turishga urinishlar ishlab chiqarishning doimiy o'sishsiz tezlantiruvchi inflyatsiyani keltirib chiqarishini ta'kidladi. Fridman ixtiyoriy siyosat va unga bog'liq noaniqliklarni olib tashlab, doimiy pul o'sishi qoidasini qo'llab-quvvatladi.

Kidland va Preskott (1982) va Long va Plosser (1983) tomonidan ishlab chiqilgan haqiqiy biznes tsikli (RBC) nazariyasi yanada radikal ketishni ifodaladi. RBC modellari iqtisodiy tebranishlarni pul yoki talab omillariga emas, balki butunlay real zarbalarga, birinchi navbatda texnologik zarbalarga bog'ladi. Ushbu modellarda kuzatilgan tsikliklik siyosat aralashuvini talab qiladigan bozor muvaffaqiyatsizliklariga emas, balki o'zgaruvchan iqtisodiy asoslarga optimal javoblarni ifodalaydi. RBC nazariyotchilari tomonidan yaratilgan kalibrlash va simulyatsiya usullari empirik makroiqtisodiyotni o'zgartirdi, ammo texnologik zarbalar qisqa muddatli tebranishlarni keltirib chiqaradi degan taxmin munozarali bo'lib qolmoqda.

Yangi Keynes va moliyaviy ishqalanish yondashuvlari

1980 va 1990 yillardagi Yangi Keynes sintezi nominal qat'iylik uchun mikro asoslarni ta'minlashga harakat qildi, shu bilan birga ratsional kutishlar va optimallashtirishga asoslangan modellashtirishni o'z ichiga oldi. Narxlarni bosqichma-bosqich belgilash (Calvo, 1983) va menyu xarajatlari (Mankiw, 1985) o'z ichiga olgan modellar kichik ishqalanishlar qanday qilib sezilarli pul betarafiligini keltirib chiqarishi mumkinligini ko'rsatdi. Yangi Keynscha Fillips egri chizig'i o'zidan oldingi inflyatsiya kutilmalarini o'zida mujassam etgan holda o'rmini bosdi.

2008-2009 yillardagi Jahon moliyaviy inqirozi RBC va asosiy Yangi Keynscha tizimlardagi cheklovlarni, xususan, moliyaviy omillarni e'tiborsiz qoldirdi. Keyingi o'n yillikda Bernanke va Gertler (1989) va Kiyotaki va Mur (1997) ga asoslangan "moliyaviy tezlashtiruvchi" inqilob guvohi bo'ldi, bu esa kredit bozorida nomukammallik zarbalarni qanday kuchaytirishi va targ'ib qilishini ta'kidladi. Balans ta'siri, garov cheklovlari va bank operatsiyalari Irving Fisherning qarz-deflyatsiya tushunchalari va Hyman Minskining moliyaviy beqarorlik gipotezasi (1975) uchun yana bir bor baholangan asosiy makroiqtisodiy modellarga qayta kiritilgan.

Zamonaviy dinamik stokastik umumiy muvozanat (DSGE) modellari biznes tsikli dinamikasini va siyosatga javoblarni tahlil qilish uchun nominal qattiqliklarni, moliyaviy ishqalanishlarni va vaqti-vaqti bilan heterojen agentlarni o'z ichiga oladi. Ushbu modellar sezilarli darajada takomillashgan bo'lsa-da, ularning empirik tasdiqlanishi, siyosat oqibatlarini va inqirozlarni bashorat qilish qobiliyatiga oid munozaralar davom etmoqda.

Stillashtirilgan faktlar va o'lchovlar

Biznes tsiklini tahlil qilish tebranishlarni aniqlash va tavsiflash uchun bir nechta uslubiy yondashuvlarga tayanadi. NBER Business Cycle Tanishuv Qo'mitasi AQSh kengayishlari va qisqarishlarining nufuzli xronologiyasini saqlaydi, real YaIM, real daromad, bandlik, sanoat ishlab chiqarishi va ulgurji-chakana savdoni o'z ichiga olgan bir nechta ko'rsatkichlar asosida cho'qqilar va pastliklarni aniqlaydi. Ushbu "klassik" tsikl yondashuvi turg'unlikni iqtisodiy faollikning mutlaq pasayishi sifatida belgilaydi.

Shu bilan bir qatorda, OECD va Xodrick-Prescott (1997) filtrlash bilan bog'liq bo'lgan "o'sish tsikli" yoki "burilish tsikli" yondashuvi tendentsiya o'sish sur'atlari atrofida tebranishlarni aniqlaydi. Ushbu metodologiya mutlaq ishlab chiqarish o'sishda davom etsa ham, tendentsiyadan past bo'lgan o'sish davrlarini qamrab oladi va klassik chora-tadbirlar tomonidan o'tkazib yuborilgan sekinlashuvlarni aniqlaydi. Biroq, HP filtri va shunga o'xshash tushirish usullari soxta tsikllar va so'nggi nuqtaga bog'liqlikni yaratish uchun tanqid qilindi (Hamilton, 2018).

Uslubiy farqlarga qaramay, bir nechta stilize qilingan faktlar zamonaviy biznes tsikllarini tavsiflaydi:

Davomiyligi va amplitudasi: Ikkinchi jahon urushidan keyingi AQSh kengayishlari urushdan oldingi kengayishlar uchun 35 oyga nisbatan o'rtacha 64 oyni tashkil etgan, qisqarishlar esa 21 oydan 11 oygacha qisqargan (Romer va Romer, 2019). 1980-yillarning o'rtalaridan 2007-yilgacha ishlab chiqarish va inflyatsiyadagi o'zgaruvchanlikni pasaytirgan bu "Buyuk Moderatsiya" pul-kredit siyosatining yaxshilanganligini, tarkibiy iqtisodiy o'zgarishlarni va, ehtimol, omadni aks ettirdi.

Harakat: Biznes tsikllari iste'mol, investitsiyalar va bandlik bilan birgalikda sektorlar bo'ylab kuchli ijobiy korrelyatsiyaga ega. Investitsiyalar iste'molga qaraganda ko'proq o'zgaruvchanlikni ko'rsatadi, bu doimiy daromad gipotezasini bashorat qilish va tuzatish xarajatlari modellariga mos keladi. Tovar-moddiy

boylklarga investitsiyalar, garchi kichik hajmda bo'lsa-da, ishlab chiqarishning o'zgarishiga nomutanosib ravishda hissa qo'shadi.

Asimmetriya: tsikllarda tizimli nosimmetrikliklar namoyon bo'ladi - qisqarishlar odatda kengayishlardan ko'ra qisqaroq va keskinroq bo'ladi va chuqur turg'unlik ko'pincha ishlab chiqarish tendentsiyadan pastga tushadi, lekin tez tiklanadi, moliyaviy inqirozlardan tiklanish esa sezilarli darajada sekinroq bo'lgan "tortishuvchi" xatti-harakatlarga ega (Reynhart va Rogoff, 2009).

Xalqaro sinxronizatsiya: biznes tsikllari rivojlangan iqtisodiyotlarda, ayniqsa Yevropada, AQSh va uning asosiy savdo hamkorlari o'rtasida tobora o'zaro bog'liq bo'lib bormoqda. Global omillar, jumladan, tovar narxlari, moliyaviy sharoitlar va noaniqlik zarbalari milliy ishlab chiqarish o'zgarishining muhim qismini tushuntiradi (Kose va boshq., 2003).

3 Mamlakatlararo o'zgaruvchanlik
Biznes siklining xususiyatlari mamlakatlar va rivojlanish darajasiga qarab sezilarli darajada farq qiladi. Rivojlanayotgan bozor iqtisodiyoti odatda rivojlangan mamlakatlarga qaraganda ko'proq o'zgaruvchanlikni boshdan kechiradi, bu esa tovarlar bahosidagi zarbalar, cheklangan fiskal maydon, rivojlanmagan moliyaviy tizimlar va siyosiy beqarorlikni aks ettiradi. "To'satdan to'xtash" adabiyoti (Kalvo, 1998) kapital oqimining teskari o'zgarishi rivojlanayotgan bozorlarda qanday keskin qisqarishlarga olib kelishini, ko'pincha XVF aralashuvini talab qiladi.

Evropa iqtisodlari, ayniqsa, valyuta ittifoqi valyuta kurslarining o'zgarishini bartaraf etgan, ammo suveren qarz bozorlari va bank tizimlari orqali yangi zaifliklarni yaratgan Evrozonada kuchli sinxronizatsiyani namoyish etadi. 2010-2012 yillardagi Evropa qarz inqirozi moliyaviy aloqalar zarbalarni chegaralar orqali qanday uzatayotganini ko'rsatdi, biroq moliyaviy ittifoqning yo'qligi inqirozga javob berish qobiliyatini chekladi.

Rivojlanayotgan iqtisodlar o'ziga xos tsiklik muammolarga duch kelmoqda, jumladan savdo shartlarining o'zgaruvchanligi, yordamga qaramlik va iqlim shoklari. "Resurs la'nati" adabiyoti tovar ko'tarilishi protsiklik fiskal siyosatni, Gollandiya kasalliklarining ta'sirini va oxir-oqibat, o'zgaruvchanlikni oshirishni o'rganadi. Rivojlanayotgan kontekstlarda muvaffaqiyatli barqarorlashtirish ko'pincha siyosatning ishonchliligini oshirishni, ichki kapital bozorlarini rivojlantirishni va kontratsiklik fiskal tizimlarni amalga oshirishni talab qiladi.

Pul-kredit siyosati ko'pgina rivojlangan mamlakatlarda qisqa muddatli makroiqtisodiy barqarorlashtirishning asosiy vositasidir. Markaziy banklar qisqa muddatli foiz stavkalarini yalpi talab, bandlik va inflyatsiyaga ta'sir ko'rsatish uchun manipulyatsiya qiladilar, ular o'tkazish mexanizmlari, shu jumladan kapital qiymati, aktivlar bahosi, valyuta kurslari va taxminlar orqali ishlaydi.

1990 yilda Yangi Zelandiya tomonidan va keyinchalik ko'pgina ilg'or iqtisodlar tomonidan qabul qilingan inflyatsiyani nishonga olish tizimi ishlab chiqarish tebranishlariga javob berish uchun moslashuvchanlikni ta'minlab, kutilgan natijalar uchun nominal langarni ta'minlaydi. Svensson (1999) tomonidan ifodalangan "moslashuvchan inflyatsiyani nishonlash" yondashuvi uzoq muddatli ishonchlilikni saqlab qolgan holda qisqa muddatli Phillips Curve kelishuvini tan

olgan holda narx barqarorligi bilan bir qatorda ishlab chiqarishni barqarorlashtirishni ham o'z ichiga oladi.

"Teylor qoidasi" (Teylor, 1993) tizimli pul-kredit siyosati uchun mezon bo'lib, markaziy banklar inflyatsiyaning maqsadli va ishlab chiqarish potentsialidan chetga chiqishiga javoban foiz stavkalarini qanday tuzatishi kerakligini aniqlaydi. Empirik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bunday tizimli xatti-harakatlardan chetga chiqish, ayniqsa 2000-yillarning o'rtalarida haddan tashqari qulay siyosatni saqlab qolish - aktivlar narxining pufakchalari va moliyaviy beqarorlikka olib keldi.

Global moliyaviy inqiroz davrida va undan keyin qo'llaniladigan noan'anaviy pul-kredit siyosati, jumladan, miqdoriy yumshatish, oldinga yo'naltirish va kreditni yumshatish - markaziy bank balansini kengaytirdi va ishlamay qolgan bozorlarga bevosita aralashdi. Ushbu chora-tadbirlar deflyatsiya spirallarining oldini olgan va tiklanishni qo'llab-quvvatlagan bo'lsa-da, ular moliyaviy barqarorlikning yon ta'siri, taqsimlash oqibatlari va markaziy bank mustaqilligi haqida tashvish uyg'otdi.

Nominal foiz stavkalari bo'yicha "samarali pastki chegara" (ELB) - an'anaviy ravishda nolga teng deb taxmin qilinadi, lekin amalda biroz salbiy bo'lsa-da, og'ir pasayish davrida an'anaviy pul-kredit siyosatini cheklaydi. Rivojlangan mamlakatlarda kuzatilgan muvozanat real foiz stavkalarining ("r-yulduz") dunyoviy pasayishi ELB cheklovlarining tez-tez bog'lanishini anglatadi, bu esa barqarorlashtirish qobiliyatini saqlab qolish uchun fiskal siyosat va tarkibiy islohotlarga ko'proq tayanishni talab qiladi.

Makroiqtisodiy barqarorlikning kelajagi

Iqtisodiy tsikliklik investitsion qarorlarning tub noaniqligi, moliyaviy tizimlarning zaifligi va markazlashmagan muvofiqlashtirishning murakkabligi bilan bog'liq bo'lgan bozor iqtisodiyotining yo'qolib bo'lmaydigan xususiyati bo'lib qolmoqda. Shunga qaramay, tarixiy ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, tsikliklikning amplitudasi va oqibatlari yaxshilangan pul-kredit tizimi, kontratsiklik fiskal salohiyat, moliyaviy tartibga solish va xalqaro hamkorlik orqali siyosatga ta'sir qilishi mumkin.

Zamonaviy makroiqtisodiy muhit barqarorlik uchun misli ko'rilmagan muammolarni keltirib chiqarmoqda. Past muvozanatli foiz stavkalari, yuqori qarz darajalari, tengsizlik, texnologik buzilishlar va iqlim o'zgarishining o'zaro ta'siri Buyuk Moderatsiya davridan sifat jihatidan farq qiladigan landshaftni yaratadi. Siyosatchilar ushbu hududda oldingi davrlar uchun yaratilgan, institutsional innovatsiyalar va intellektual moslashuvchanlikni talab qiluvchi vositalar yordamida harakat qilishlari kerak.

21-asrda makroiqtisodiy barqarorlikni saqlashning bir qancha ustuvor yo'nalishlari paydo bo'ladi:

Siyosat maydonini qayta qurish: Foiz stavkalarining dunyoviy pasayishi va pul-kredit siyosatining noan'anaviy vositalarining tugashi barqarorlashtirish uchun fiskal imkoniyatlarni talab qiladi. Ishonchli o'rta muddatli tuzilmalar kontratsiklik moslashuvchanlikni uzoq muddatli barqarorlik bilan muvozanatlashi kerak, potentsial stabilizatorni avtomatik yaxshilash va yomg'irli kun fondlari orqali.

Moliyaviy barqarorlikni oshirish: Makroprudensial asoslar bankdan tashqari moliyaviy vositachilik, raqamli valyutalar va iqlim bilan bog'liq moliyaviy beqarorlikdan kelib chiqadigan xavflarni bartaraf etishni davom ettirishni va amalga oshirishni talab qiladi. Mikroprudensial nazorat va makroprudensial siyosat o'rtasidagi chegara bahsli bo'lib qolmoqda, bu esa aniqroq vakolatlar va muvofiqlashtirish mexanizmlarini talab qiladi.

Strukturaviy o'zgarishlarni hal qilish: faol mehnat bozori siyosati, ta'limga investitsiyalar va joylarga asoslangan siyosat barqarorlikka populistik tahdidlarni keltirib chiqaradigan iqtisodiy siyosiy bosimlarni kamaytiradigan texnologik va ekologik o'tishlarga moslashishga yordam beradi. Ijtimoiy xavfsizlik tarmog'ini modernizatsiya qilish, shu jumladan portativ imtiyozlar va qayta tayyorlashni qo'llab-quvvatlash, rivojlanayotgan mehnat bozorlarida avtomatik stabilizator samaradorligini saqlab turishi mumkin.

Iqlim bo'yicha mulohazalarni integratsiyalash: Iqlim o'zgarishi tizimli ravishda makroiqtisodiy modellashtirish, prognozlash va siyosat asoslariga kiritilishi kerak. Bunga iqlim tavakkalchiligi uchun moliyaviy tizimlarni stress-testdan o'tkazish, yashil pul-kredit siyosati vositalarini ishlab chiqish va fiskal siyosat dekarbonizatsiya maqsadlarini buzish o'rniga qo'llab-quvvatlashini ta'minlash kiradi.

Xalqaro arxitekturani mustahkamlash: Global muammolar global javoblarni talab qiladi. XVF resurslarining kengaytirilishi, davlat qarzini qayta tuzilish mexanizmlarining takomillashtirilganligi, soliq va tartibga solish siyosati bo'yicha muvofiqlashtirish uning tarqalishi va yuqumli xavflarni kamaytirishi mumkin. Mintaqaviy kelishuvlar global forumlardan ko'ra ko'proq muvofiqlashtirish joylarini taqdim etishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Alesina, A. va Ardagna, S. (2010). Moliyaviy siyosatdagi katta o'zgarishlar: soliqlar va xarajatlar. *Soliq siyosati va iqtisodiyot*, 24(1), 35-68.
2. Bernanke, B. S. va Gertler, M. (1989). Agentlik xarajatlari, sof qiymat va biznes tebranishlari. *American Economic Review*, 79(1), 14-31.
3. Blanchard, O. va Leigh, D. (2013). O'sish prognozidagi xatolar va fiskal multiplikatorlar. *American Economic Review*, 103(3), 117-120.
4. Bolton, P. va boshqalar. (2020). Yashil oqqush: iqlim o'zgarishi davrida markaziy bank va moliyaviy barqarorlik. *Xalqaro hisob-kitoblar banki*.
5. Kalvo, G. A. (1983). Foydali xizmatlarni maksimal darajaga ko'tarish doirasidagi bosqichma-bosqich narxlar. *Journal of Monetar Economics*, 12(3), 383-398.
6. Kalvo, G. A. (1998). Kapital oqimi va kapital bozori inqirozlari: to'satdan to'xtashning oddiy iqtisodiyoti. *Amaliy iqtisodiyot jurnali*, 1(1), 35-54.
7. Cerra, V. va Saxena, S. C. (2008). O'sish dinamikasi: iqtisodiy tiklanish afsonasi. *American Economic Review*, 98(1), 439-457.
8. Fisher, I. (1933). Katta depressiyalarning qarz-deflyatsiya nazariyasi. *Econometrica*, 1(4), 337-357.

9. Hodrik, R. J. va Preskott, E. C. (1997). Urushdan keyingi AQSh biznes tsikllari: empirik tadqiqot. Pul, kredit va bank ishi jurnali, 29(1), 1-16.
10. Keynes, J. M. (1936). Bandlik, foiz va pulning umumiy nazariyasi. Makmillan.
11. Kiyotaki, N. va Mur, J. (1997). Kredit davrlari. Siyosiy iqtisod jurnali, 105(2), 211-248.
12. Цой М. П., Худояров Р. Т. Рашидов АР ПРОДВИЖЕНИЕ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ //Компьютер ilmlari va muhandislik texnologiyalari. Xalqaro miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallari to'plami– Jizzax: O'zMU Jizzax filiali. – 2022.
13. Цой М. П., Ибрагимов З. Т. ЗАКОНОДАТЕЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ЦИФРОВОГО ОБРАЗОВАНИЯ //International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research. – 2022. – Т. 1. – №. 2. – С. 339-342.
14. Цой М. Развития сферы услуг в Узбекистане: тенденции и перспективы //Science technology&Digital finance. – 2023. – Т. 1. – №. 3. – С. 73-86.
15. ЦОЙ М. РОЛЬ ГЕНДЕРНОГО РАВЕНСТВА В ВОПРОСАХ СОКРАЩЕНИЯ БЕДНОСТИ И СОЗДАНИЯ ДОСТОЙНЫХ РАБОЧИХ МЕСТ–МИРОВОЙ ОПЫТ И ПРАКТИКА УЗБЕКИСТАНА //Архив научных исследований. – 2022. – Т. 2. – №. 1.
16. Абдуназаров С. А., Цой М. П. Реформирование системы образования Республики Узбекистан //Актуальные научные исследования в современном мире. – 2016. – №. 10-6. – С. 14-17.
17. Цой М. П. Экономика Узбекистана и роль развития сферы услуг //Экономика и социум. – 2023. – №. 5-2 (108). – С. 1272-1279.
18. Цой М. П., Носирова С. С., Мухтарова Д. Р. ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЕ СИСТЕМЫ В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ //International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research. – 2022. – Т. 1. – №. 2. – С. 420-424.
19. Bo'ltakov S. O 'ZBEKISTONDA BALIQCHILIKNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY ISTIQBOLLARI //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 565-567.
20. Bo'ltakov S. BALIQCHILIKDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI VAHOLASH MEZONLARI //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 366-371.
21. Bo'ltakov S. et al. TURIZM SOHASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI ANAMIYATI //Универсальная индексная библиотека Евразийского журнала академических исследований. – 2022. – Т. 2. – №. 12. – С. 60-62.
22. Bo'ltakov S. Innovatsion Usulda Baliq Yetishtirishning Iqtisodiy Samaradorligini Oshirish Yo'llari (Sirdaryo Tumani Misolida) //Green Economy and Development. – Т. 3. – №. 9. – С. 666837.
23. G'Aybullayev Sarvar O. et al. O 'ZBEKISTONDA ISTE'MOL SAVATCHASI HOZIRGI HOLATINI VA UNI SHAKILLANTIRISH YO 'NALISHLARI //Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali. – 2022. – Т. 1. – №. 4. – С. 119-125.

24. Akramovich N. A., Sarvar G., Yassim H. THE PLACE OF THE DIGITAL ECONOMY TODAY //Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. – 2022. – Т. 1. – №. 12. – С. 95-99.
25. Гайбуллаев С., Пулатова М. Ish haqi va mehnat munosabatlari //Новый Узбекистан: успешный международный опыт внедрения международных стандартов финансовой отчетности. – 2022. – Т. 1. – №. 5. – С. 370-372.
26. Sarvar G., Sirojiddin S., Xushnudbek P. FACTORS AFFECTING LABOR RELATIONS AND ITS WAGE //Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. – 2022. – Т. 1. – №. 12. – С. 126-129.
27. G'aybullayev S. et al. RAQAMLI IQTISODIYOT RIVOJLANISHINING NAZARIY ASOSLARI //Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. – 2022. – С. 86-89.
28. Uchkun S., Dilshod N. Process of identifying the significant accounts in the revenue cycle //Journal of marketing, business and management. – 2022. – Т. 1. – №. 1. – С. 32-36.
29. Najmiddinov D. R., Shodlikov D. E. The effect of the secret economy in a daily life of the society //Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali. – 2022. – Т. 1. – №. 1A. – С. 56-59.

ЭКОНОМИКА ГОРОДА И РАЗВИТИЕ ЖИЛИЩНОЙ СИСТЕМЫ

Холмуродов Хумоюн Шерзод оглы

Студент Джизакского филиала Национального университета Узбекистана

Xolmurodovhumoyun45@gmail.com

Научный руководитель: Эрназарова Мархабо Норбоевна

Ассистент кафедры иностранных языков

Аннотация. В данной статье рассматриваются особенности формирования и развития экономики города, значение жилищной системы в условиях урбанизации, а также содержание реформ, реализуемых в сфере жилищного строительства в Республике Узбекистан. Особое внимание уделяется вопросам развития городской инфраструктуры и повышения уровня жизни населения.

Ключевые слова: экономика города, урбанизация, жилищная политика, инфраструктура, региональная экономика.

Введение

В современных условиях развитие экономики города является одним из важнейших направлений социально-экономической политики государства. В Республике Узбекистан в последние годы особое внимание уделяется